

Головний редактор

Льченко Олена

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Редакційна колегія

Мокляк Володимир

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Семеновська Лариса

доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Хоменко Алла

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Цина Валентина

доктор педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Волошин Андрій

головова Студентської ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Шафрановський Віталій

студент IV курсу факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Смірнова Марія

студентка III курсу факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Рецензенти:

Москаленко Юрій

кандидат фізико-математичних наук, декан фізико-математичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Тименко Володимир

доктор педагогічних наук, професор, учений секретар відділення професійної освіти та освіти дорослих НАПН України, м. Київ

Дидакал : часопис / О. Льченко (гол. ред.) ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. заг. педагогіки та андрагогіки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – Вип. 17 : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. із міжнар. участю “Інноваційність в освіті: пошуки і перспективи розвитку”, 22–23 листопада 2016 р. – 488 с.

У часопис увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції із міжнародною участю “Інноваційність в освіті: пошуки і перспективи розвитку”. Статті присвячені розгляду таких актуальних проблем: концепт людиноцентризму як основа формування гармонійної особистості, освіта людини упродовж життя; інноваційна наукова діяльність в освіті у контексті гуманітарного розвитку суспільства; сучасні освітньо-виховні технології: європейський досвід і українські реалії; інноваційний статус української освіти: історико-педагогічний дискурс.

До випуску увійшли наукові роботи студентів, результати педагогічних досліджень аспірантів, докторантів, викладачів.

Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 12 від 6 квітня 2017 р.)

Друкується рішенням Студентської ради Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 7 від 5 квітня 2017 р.)

Відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

педагогічного процесу (цільового, суб'єктно-об'єктного, технологічного, аналітико-результативного); діяльнісний підхід характеризує процес, який розглядають не тільки з позиції необхідності створення сприятливих умов для патріотичного виховання, але і як ціленаправлену діяльність суб'єктів цього виховання з формування патріотичних якостей у студентів.

Комплексний підхід передбачає охоплення громадянським вихованням трьох сфер розвитку особистості: свідомості, емоціонально-почуттєвої сфери, сфери практичної діяльності.

Четвертий напрям вдосконалення громадянського виховання студентів – забезпечення виховного прикладу особистості викладача, який демонструє зразки високорозвиненого гуманітарного мислення, патріота і громадянина України, який уміє будувати педагогічно цілеспрямовані відносини із студентами.

Специфіка громадянського виховання студентів педагогічних вишів у багато чому обумовлена специфікою їх майбутньої вчительської діяльності, її антропоцентричністю і альтруистичністю. Не випадково вірність вчительській професії у справжнього педагога навіть не протиставляється меркантильності багатьох інших спеціальностей.

Отже, громадянське виховання майбутніх вчителів – важлива складова підготовки високопрофесійного фахівця. За допомогою комплексного використання різних напрямів роботи створюються умови для формування особистості учителя-патріота незалежної сувереної держави.

Список використаної літератури

1. Ігнатенко П. Громадянське виховання учнів в умовах українського державотворення / П. Ігнатенко // Рідна школа. - 1996. - №3. - С. 31-50.
2. Чернишова Є. Сучасні технології виховання громадянина / Є. Чернишова // Директор школи. - 2003. - №8. - С.5.
3. Чорна К. Громадянське виховання – нагальна потреба України / К. Чорна // Освіта України. - 2000. - №51. – С.3.

Леся Клевака

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти навчальний процес вимагає постійного вдосконалення. Це обумовлено, перш за все, зміною пріоритетів та соціальних цінностей: інтеграційні процеси усе більше усвідомлюється як засіб досягнення такого рівня якості освіти, який в найбільшій мірі відповідає задоволенню потреб людини та розвитку її духовного багатства. Розв'язання проблеми підготовки фахівця на рівні сучасних вимог неможливе без використання форм і методів навчання, які будуються на технологічному підході в освіті.

Якість професійної підготовки у вищій школі знаходиться у прямій залежності від педагогічної технології, яку добирає викладач для реалізації педагогічних завдань і досягнення поставлених цілей. В умовах професійної підготовки технології навчання передусім мають бути професійно орієнтованими. Серед різноманітних технологій навчання ми виокремлюємо ігрову технологію, оскільки вона дає можливість відтворити у навчальній ситуації контекст конкретної ситуації професійної діяльності (О. Вербицький) [3]. Активізація педагогічного процесу у вищому навчальному закладі за рахунок використання ігрових методів навчання сприяє позитивному ставленню студентів до майбутньої професії, виявленню активності в засвоєнні професійних знань і вмінь, формуванню активної позиції щодо професійного самовдосконалення і саморозвитку впродовж всього життя [5].

Наукові розвідки засвідчують, що процес використання ігрових методів навчання у вищій школі висвітлено в наукових доробках Н. Борисової, В. Василенко, О. Вербицького, В. Герасимової, І. Дичківської, Є. Дубинчук, М. Левіної, І. Лернера, В. Лозової, Т. Калашнікової, М. Кларіна, В. Комарова, А. Матюшкіна, М. Махмутова, Т. Садової, Г. Селевка, М. Скаткіна, А. Смолкіна, В. Трайнева, Д. Чернилевського, П. Щербань, Т. Яковенко та ін. У психолого-педагогічній літературі можна зустріти різні найменування ігор, які використовуються у навчальному процесі: пізнавальні (Ю. Бабанський), педагогічні (Ю. Кулюткін), ділові (О. Вербицький), навчальні (П. Підкасистий), навчально-імітаційні (Г. Сухобська), моделюючі (М. Кларін) та ін.

Мета статті – розкрити процес використання ігрових методів навчання під час професійної підготовки у вищій школі соціальних працівників.

Підготовка фахівців з соціальної роботи вимагає корінної зміни стратегії й тактики навчання у вищому навчальному закладі. Головними вимогами до випускника, окрім професійних знань, вмінь та навичок, стають компетентність і мобільність. У зв'язку з цим акценти при викладанні навчальних дисциплін переносяться не тільки на формування знань, вмінь та навичок, з боку викладача, а й на сам процес пізнання, ефективність якого повністю залежить від пізнавальної активності самого студента. Науковцями встановлено, що успішність досягнення мети залежить не тільки від змісту освіти, але і від того, як засвоюється навчальний матеріал: індивідуально або колективно, в авторитарних чи гуманістичних умовах, спираючись на пізнавальні процеси або на весь особистісний потенціал людини, за допомогою репродуктивних або активних методів навчання.

Значну роль у формуванні особистості соціального працівника у навчальному процесі відіграють ігрові методи навчання. Саме вони активізують мислення студентів, залучають їх до роботи з великими обсягами інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання тощо. Розвиток й упровадження ігрових методів навчання обумовлене тим, що перед фахівцями з соціальної роботи були поставлені завдання не тільки засвоєння знань і формування професійних умінь та навичок, але й розвиток комунікативних й організаторських здібностей особистості, формування особистісного підходу до проблеми. Саме в процесі такого навчання розвиваються самооцінка, самоповага, толерантність, самостійність, відповідальність, прийняття точки зору інших, вміння дискутувати та відстоювати свої переконання [1].

Ігрові методи навчання – це спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності студентів на основі ігрової моделі. Головною метою навчальних ігор є формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними фаховими вміннями і навичками майбутній соціальний працівник зможе лише тоді, коли сам достатньою мірою виявлятиме до них інтерес і докладатиме певних зусиль, тобто поєднуючи теоретичні знання, здобуті на лекціях, семінарах, самостійно, з розв'язанням конкретних виробничих задач і з'ясуванням виробничих ситуацій. Дослідження М. Фіцули засвідчують, що ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. З огляду на це виокремлюють ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри [6, с. 84-85].

В навчальному процесі Полтавського інституту економіки і права Університету «Україна» під час викладання навчальних дисциплін активно використовуються **ігри-вправи**: кросворди, ребуси з певних тем або модулів, вікторини, ігри-вправи можуть бути елементами домашніх завдань тощо. Застосування цього методу сприяє активізації певних психічних процесів, закріпленню знань, перевірці їх якості, набуттю навичок.

Активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів ігрова дискусія. Вона передбачає колективне обговорення майбутніми соціальними працівниками спірного питання, обмін думками, ідеями між кількома учасниками. Цей метод дозволяє виявити відмінності у тлумаченні соціально-психологічних проблем, встановлення істини в процесі товариської суперечки, з існуючих варіантів рішень обрання оптимального.

Основою **ігрової ситуації** є проблемна ситуація, що активізує пізнавальний інтерес у студентів, спрямовує їх розумову діяльність, сприяє посиленню емоційно-психологічного стану, збуджує внутрішні стимули до навчальної роботи, знімає напругу, втому. Зорієнтована ігрова ситуація на встановлення зв'язку теорії соціальної роботи і практичного застосування з теми, що вивчалася або вивчається: вміння аналізувати, робити висновки, приймати рішення у нестандартних ситуаціях [2].

На практичних заняттях «Соціальна робота з людьми похилого віку», «Соціальна робота з сім'єю, дітьми та молоддю», «Соціальна робота з людьми з функціональними обмеженнями», «Консультавання в соціальній роботі», «Організація і методика проведення соціально-психологічного тренінгу» використовують **рольові ігри, котрі** дозволяють відтворити будь-яку ситуацію в «ролях». Рольова гра спонукає студентів до психологічної переорієнтації. Вони усвідомлюють себе вже не просто як студентів, які відтворюють перед аудиторією зміст вивченого матеріалу, а як осіб, які мають певні права та обов'язки і несуть відповідальність за прийняте рішення. Такий метод інтенсифікує розумову працю, сприяє швидкому і глибокому засвоєнню навчального матеріалу. У процесі рольової гри розкривається інтелект студента; під впливом зміни типу міжособистісних стосунків він долає психологічний бар'єр спілкування. Відносини «викладач – студент» замінюються стосунками «гравець – гравець», за яких учасники надають один одному допомогу, підтримку, створюючи атмосферу, яка сприяє засвоєнню нового матеріалу, оволодінню студентами певним видом діяльності.

Важливо, щоб викладач, який проводить гру, пояснив її мету, розкрив структуру, дав рекомендації кожному виконавцю ролей, передбачив її результат. Заняття з використанням рольових ігор завжди відбуваються жваво, емоційно, за високої активності студентів та сприятливої психологічної атмосфери [6, с. 185].

Ділова навчальна гра – це навчально-практичне заняття, яке передбачає моделювання діяльності соціальних працівників щодо розв'язання складної соціальної проблеми, прийняття певного рішення, пов'язаного з управлінням виробничим процесом. Ділова навчальна гра поєднує в собі ознаки навчальної і майбутньої професійної діяльності і є діяльністю колективною. У навчальному процесі викладачі кафедри соціальної роботи використовують наступні ділові ігри: дослідницькі (при розв'язанні проблем, пов'язаних із втіленням результатів наукових досліджень); навчальні (при розв'язанні проблем, пов'язаних з підготовкою до виконання професійних функцій в соціальних установах); комплексні (при розв'язанні проблем клієнтів, пов'язаних з психологією та педагогікою, правознавством); одноетапні (за існування проблеми, яка розв'язується компактно на одному семінарському занятті); багатоетапні (за складнішої проблеми, яка вимагає досягнення загальної мети на основі поступового розв'язання кількох завдань, може проводитись на декількох семінарських заняттях); реальні (ґрунтуються на основі взятої конкретної ситуації, реального факту з практики соціальної роботи); умовні (на основі придуманої ймовірної ситуації в процесі діяльності соціального працівника, яка вимагає вирішення) [3; 5; 6].

Ділові ігри повинні бути максимально наближені до реальних умов і регламентовані в часі, спрямовані на розв'язання актуальних проблем соціальної роботи, забезпечені дидактичним матеріалом (таблицями, текстами, схемами). Ділові ігри можна проводити з тем курсових і дипломних робіт, для цього тема розбивається на окремі питання, розробляються проблемні ситуації, які мають кілька варіантів розв'язання, і критерії оцінювання. У процесі гри студент вчиться аналізувати і систематизувати матеріал, виділяти в ньому головне, оцінювати різні варіанти розв'язання проблеми і вибирати найкращі [6, с. 186].

Інтелектуальні ігри змагального характеру у формі конкурсу, педагогічного турніру, інтелектуального бою використовуються найчастіше після вивчення змістового модулю на етапі проміжного контролю або після вивчення окремих тем (наприклад, конкурс «Найкращий знавець історії соціальної роботи», «Найкращий соціальний проект з організації дозвілля у власному дворі»). Такі ігри сприяють розвитку пізнавальної активності, самостійності, комунікативних навичок студентів.

Соціально-психологічний вплив гри виявляється в подоланні студентом страху говоріння, у формуванні культури спілкування, особливо культури ведення діалогу. Гра формує здатність приймати самостійні рішення, оцінювати свої дії та дії інших, сприяє активізації знань. Ігровий підхід не є визначальним способом засвоєння навчального матеріалу, але він значно збагачує педагогічну практику і розширює можливості студентів [4, с. 243].

Отже, у вищій школі необхідно використовувати ігрові методи навчання так, щоб вони активізували мислення всіх учасників педагогічного процесу, розвивали партнерські стосунки, підвищували результативність навчання не лише за рахунок збільшення об'єму інформації, але й за рахунок глибини й швидкості її

переробки, забезпечували високі результати навчання студентів та їх самовдосконаленню.

Список використаної літератури

1. Артюшина М.В. Використання ігрових технологій навчання на лекціях у ВНЗ [Електронний ресурс] / М.В. Артюшина. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/2933/1/ст_Артюшина
2. Василенко В.Г. Игровые методы проведения учебных занятий в высшей школе / В.Г. Василенко // Вестник РМАТ. – 2014. – № 1(10). – С. 84-93.
3. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: метод. пособие. – М. : Высш. шк., 1991. – 207 с.
4. Садова Т.А. Ігрові технології навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів / Т.А. Садова // Педагогічні науки. – Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. – 2008. – № 1. – С. 237-244.
5. Сілаєва І.Є. Методи професійно-практичної підготовки: методичні рекомендації / І.Є. Сілаєва. – Донецьк : АПНУ ДІПДО ІПП, 2006. – 153 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: посібник / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2006. – 352 с.

Тетяна Вільховченко

СУЧАСНІ ЕСТЕТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РИТМІКИ

Майбутнє української нації значною мірою залежить від підвищення інтелектуального творчого й культурного потенціалу молодого покоління, яке формується під впливом навколишнього соціально-культурного середовища. Пошуки рішення проблеми культурного відродження України висвітлюють гостру потребу в підвищенні ефективності вітчизняної системи виховання, що є невід'ємною частиною реалізації ідеї гармонійного розвитку людської особистості.

Лише тільки розумовий розвиток дітей, їх інтелектуальне збагачення не забезпечують всебічного розвитку особистості. Для досягнення гармонії в розвитку дитини треба приділяти увагу її моральному та фізичному удосконалюванню, не можна залишати поза увагою розвиток емоційної сфери особистості. Упродовж століть одним з універсальних засобів виховання було та залишається мистецтво, яке являє собою цілісну картину світу в єдності думки та почуття, в системі емоційних образів. Мистецтво і взагалі метод художнього пізнання володіють величезним потенціалом гуманітарного і гуманізуючого впливу. Звертаючись безпосередньо до відчуттів і духовних переживань, мистецтво заглиблює і розвиває їх. У предметі впливу мистецтва художнє і естетичне виховання виявляються нерозривно зв'язаними, оскільки їх загальною опорою є емоційна сфера людини, її душа і духовність.

Вирішальну роль у формуванні творчої особистості, в її духовному розвитку відіграє мистецтво, зокрема, хореографія. Складовою хореографічного вихо-